

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

20 (541)

ISSN 1407-1479

2017. gada 4. decembris

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta Ojāra Spāriša uzruna LZA Rudens pilnsapulces atklāšanā

Latvijas Zinātņu akadēmijas goda mecenāti, viesi, LZA Lielās medaļas ieguvēji, akadēmiskā saime, akadēmisko nomināciju pretendenti, dāmas un kungļi!

Ši ir īpaša diena, kad visa akadēmiskā sabiedrība ir svētku gaidās. Tādēļ arī rudens pilnsapulces darba kārtība būs īpaša. Spriežot pēc šī gada pavasarī un vasarā saņemto iesniegumu un rekomendāciju skaita, Latvijas Zinātņu akadēmijai un tās akadēmiskajam sastāvam ir cerības atgūties no letargijas, kurā tā bija nonākusi 1992. gada transformāciju rezultātā, jo savu gatavību stāties zinātnes elites rindās un atjaunot akadēmisko sastāvu ir apliecinājuši vairāki desmiti mūsu valsts zinātnieku. Kandidātu atbilstībai akadēmiskās ekselences kritērijiem korespondētājlocekļu un akadēmiķu pakāpēs, pēc iepazīšanās ar viņu sasniegumiem, kā arī noklausoties atklātās lekcijas un diskusiju kārtībā iztaujājot, vērtēja LZA nodaļas, Senāts un Vērtēšanas komisija, pieņemot atbilstošākos lēmumus un sniedzot savu redzējumu par pretendentu gatavību Latvijas zinātnes pārstāvniecībai kā mūsu zemē, tā arī starptautiski.

Šī akadēmiskās kvalifikācijas nosaukumu piešķiruma un vēlēšanu diena ieies vēsturē arī ar to, ka mēs vēlēsim jaunus LZA goda locekļus, par kādiem gan akadēmiķi, gan Senāts ir rekomendējis ievēlēt mecenātus Borisu un Ināru Teterevus, atzīmējot viņu tālredzīgo, daudzpusīgo un nesavtīgo devumu Latvijas izglītības, zinātnes, kultūras un sabiedrības labā, tieši tāpat kā leposimies ar jauniem ārzemju locekļiem, kuri godam attaisno savu komunikatīvo un akadēmisko misiju globālī saistītajā zinātnes telpā.

Dažos vārdos vēlos apliecināt savu visjaunāko pieredzi mūsu jauno zinātnieku starptautiskās autoritātes nostiprināšanā. Pirms gada Latvijā viesojās Ķīnas valdības delegācija, lai formulas "16+1" ietvaros īstenotu plašu sadarbības projektu programmu. Toreiz Latvijas Zinātņu akadēmija parakstīja sadarbības līgumu ar Ķīnas Sociālo Zinātņu akadēmiju, kas uzskatāms par tā saukto "cepures" līgumu jebkurai sadarbībai divu valstu institūciju starpā, ietverot gan loģistikas, gan ekonomikas, gan arī zinātnes un kultūras nozares. Pirms trim dienām mēs, četru cilvēku grupa, atgriezāmies no Jingmenas provinces Ķīnā, kur ar sponsoru atbalstu un pēc Hankou Universitātes lūguma, kuru pārstāv prof. Peters Sakšenmaiers, piedalījāmies vairākās konferencēs un tikšanās reizēs ar Vuhanas ekonomiskās attīstības zonu vadītājiem, kā arī ar Ksianjaņas un Jingmenas pašvaldību darbiniekiem, prezentējot Latvijas zinātnes potenciālu un meklējot papildinājumu ES valstu vidū ar visnabadzīgāko zinātnes finansējumu izcēlušās valsts budžetam. Vērtējums bija Latvijas pārstāvjiem glaimojošs: augstu tika novērtēti Rīgas Stradiņa universitātes Mikrobioloģijas nodaļas vecākās pētnieces Ineses Čakstiņas panākumi onkoloģisko saslimšanu identifikācijas jomā, kā arī nedalītu uzmanību un perspektīvas sadarbības iespējas izpelnījās Rīgas Tehniskās universitātes Dizaina Fabrikas inženiera Gunta Kuljokovska neordinārā domāšana inovatīvu konstrukciju un tehnoloģisko sistēmu attīstīšanā. Tādēļ cerības Latvijas zinātnes nākotnē es redzu, iesaistot zinātnes un ekono-

mikas procesos jaunus un globālas iniciatīvas bagātus cilvēkus.

Latvijas un Ķīnas biznesa un loģistikas trajektoriju izveides iespējas meklēja LZA Zinātnes Fonds, un, ja šie jautājumi attīstīsies sekmīgi, tad tas atnesīs Latvijas budžetam papildus nodokļus, bet zinātnē – no ierēdniecības neatkarīga finansējuma iespējas. Šādi izmumsa soļi ir valsts budžeta un struktūrfondu līdzekļu mazefektīvas "apsaimniekošanas", kā arī mūsu valsts ekonomiskās politikas sekas, kad ar intelektuālo kapacitāti bagātāko zinātnieku talants ir spiests galvenokārt sildīt citu, bet ne savas zemes ekonomiku. Vēl daži vārdi par cerībām zinātnē. Un šoreiz cerību signāli nāk arī no Latvijas uzņēmēju vides, kura līdzīgi mums ir iepazīsusi valsts izpildvaras menedžmenta stiprās un vājās puses, un apzinās nepietiekamo zinātnes finansējumu kā ekonomisku, respektīvi, kā savu problēmu. Vairāki ar perspektīvi domājoši uzņēmēji saskata par iespējamu atbalstīt zinātnisko izpēti ar tiešu finansējumu, pasūtīt tirgus spējīgu inovatīvu izgudrojumu ieviešanu ražošanā.

Novembra sākumā LZA izsludināja šī gada ievērojamāko zinātnes sasniegumu konkursu, kura rezultātus apkoposim decembrī, lai gadumijā tos darītu zināmus sabiedrībai. To vidū tradicionāli būs gan fundamentālie un lietišķie, gan arī sociālo un humanitāro zinātņu pētījumi, bet pirmo reizi šī kopš 2002. gada notiekošā konkursa vēsturē desmit gada labāko zinātnisko sasniegumu godināšanas ceremoniju finansiāli ir solījuši atbalstīt izglītības un zinātnes ministrija, bet reāli to jau ir izdarījuši vairāki uzņēmēji, kuri ir ieinteresēti Latvijas zinātnes veikspējā, teorētiskajos un praktiskajos pētījumos, bet tādi var rasties vienīgi kvalitatīvas izglītības un tālredzīgas zinātnes politikas apstākļos. Par to viņiem visiem mūsu kopīgs paldies!

Tieši tāds – akadēmiskās ekselences briedumu sasniegšos un Latvijas ekonomikai daudz devušus zinātnes izcilniekus mēs godinām šodien. Par izciliem nopelniem Latvijas zinātnes attīstībā mēs, pateicoties mecenātiem, godinām Lielās medaļas ieguvējus – akadēmiķi, Latvijas Lauksaimniecības universitātes profesori Baibu Rivžu un akadēmiķi, Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta direktoru Jāni Bārzdīņu – uz klausīsim viņu akadēmiskās lekcijas un bagātināsim arī savu erudīciju ar šo izcilo zinātnieku pieredzi. Lai šī diena mums visiem nes prieku un gandarījumu!

Ojārs Spārišs Foto J. Brencis

Sveicam jubilārus!

1. decembrī LZA īsteno locekli **Vairu VĪKI-FREIBERGU**
3. decembrī LZA ārzemju locekli **Arni KUKSI**
12. decembrī LZA ārzemju locekli **Žaku SIMONU**
12. decembrī LZA ārzemju locekli **Alekseju ANDRONOVU**
15. decembrī LZA īsteno locekli **Rolandu RIKARDU**
15. decembrī LZA īsteno locekli **Juri Tālivaldi URTĀNU**
15. decembrī LZA īsteno locekli **Andreju CĒBERU**
20. decembrī LZA goda locekli **Arturu MASKATU**
23. decembrī LZA korespondētājlocekli **Jāni VĪBU**
23. decembrī LZA korespondētājlocekli **Gunti BĀRZDIŅU**
30. decembrī LZA īsteno locekli **Daci GARDOVSKU**
30. decembrī LZA ārzemju locekli **Juri BANI**

Ad multos annos!

Latvijas Zinātņu akadēmija

Latvijas Zinātņu akadēmijas Rudens pilnsapulces lēmumi

Rīgā, 2017. gada 23. novembrī

LZA pilnsapulce nolēm:

Pamatojoties uz LZA Statūtu 3.8.1.1. punktu un Nolikuma par LZA jaunu locekļu vēlēšanām 7.2. punktu **uzskatīt par ievēlētiem par LZA īstenojamajiem locekļiem kandidātus, kuri pēc balsu skaitīšanas komisijas datiem vēlēšanās saņēmuši 50% plus vienu balsi no vēlēšanās piedalījušos LZA īstenojamajiem locekļu skaita.**

Par LZA īstenojamajiem locekļiem ievēlēti: Jānis Alnis (fizika), Maija Burima (literatūrzinātne), Ausma Cimdiņa (literatūrzinātne), Tālis Gaitnieks (mežzinātne), Aigars Jirgensons (ķīmija), Tālis Juhna (inženierzinātne), Mārcis Leja (medicīna), Sandra Lejniece (medicīna), Valdis Pīrāgs (medicīna), Aleksandrs Šostaks (matemātika), Igors Šuvajevs (filozofija).

Par LZA korespondētājlocekļiem ievēlēti: Aivars Bērziņš (veterinārmedicīna), Inguna Daukste-Silasproģe (literatūrzinātne), Egils Ginters (informātika), Ivars Ijabs (politoloģija), Kristaps Jaudzems (ķīmija), Aigars Pētersons (medicīna), Nils Rostoks (bioloģija), Aleksandrs Urbahs (mehānika), Juris Viksna (informātika), Ineta Ziemele (tiesību zinātne), Sanita Zute (lauksaimniecības zinātne).

Par LZA ārzemju locekļiem ievēlēti: Valdis Bojarevičs (fizika, Lielbritānija), Maija Kukļa (fizika, ASV), Zenons Lovkis (inženierzinātne, Baltkrievija).

Par LZA goda locekļiem ievēlēti: Boriss Teterevs, Ināra Tetereva.

LZA prezidents **Ojārs Spārišs**
LZA ģenerālsēkretārs **Andrejs Silīņš**

Cicerona balvu 2017 pasniegšanas ceremonija

22. novembrī Latvijas Zinātņu akadēmijā norisinājās 2017. gada Cicerona balvu pasniegšanas svinīgā ceremonija. Šogad Cicerona balvas žūrija nolēma piešķirt politologam, Latvijas Universitātes asociētajam profesoram **Ivaram Ijabam** par politisko koncepciju daudzveidīgu un atraktīvu izgaismojumu, kā arī vēsturiskam, Vidzemes Augstskolas rektoram **Gatim Krūmiņam** par būtisku ieguldījumu Latvijas tautsaimniecības vēstures pētniecībā un izvērtējumā. Balvu mediju jomā pasniedza LTV žurnālistei **Maijai Amoliņai** par augstvērtīgu sniegumu mūzikas žurnālistikā. Starptautiskās komunikācijas kategorijā Cicerona Goda nosaukumu saņēma Ingeborgas fon Kleistas vadītā Hamburgas izdevniecība **Baltische Briefe**.

Atklājot svinīgo ceremoniju LZA prezidents Ojārs Spārišs sacīja: "Kas šodien, kad pagājuši 2123 gadi kopš dzimis Romas politiķis, orators, literāts un valodnieks Cicerons, liek viņu atcerēties un godināt? Cicerons bija filozofs, kas risināja jautājumus par labāku valsts iekārtu, bet – galvenais – viņš bija vispusīgs, dziļi izglītots humanists. Tieši šī īpašība – humanisms – tuvina šodienas Cicerona balvas laureātus pašam Ciceronam."

Ministru prezidents Māris Kučinskis novēlēja Cicerona balvas laureātiem atzīmēt, ka šodien ar vārdu komunikācija saistās ne tikai sabiedrības informēšana, bet arī spēja ieviest reformas, pieņemt un īstenot likumus. "Mūsdienu sabiedrībā, īpaši starptautiskā mērogā, arvien vairāk ciņu ir izcīnītas nevis kaujas laukā, bet pie sarunu galda. Tāpēc komunikācijas prasme, prasme runāt ar tautu tai saprotamā valodā ir ļoti svarīga."

Latvijā dzimušā Volfa fon Kleista (*Wolf von Kleist*) 1947. gadā dibinātais mēnešraksts *Baltische Briefe* (Baltijas Vēstules) jau 70 gadus rūpējas par informatīvās plūsmas apmaiņu starp vācbaltiešu paaudzēm Vācijā un Baltijā – Latvijā un Igaunijā. Mēnešrakstu pārstāvēja Cicerona Goda nosaukuma diplomu saņēma ba-

rons Arne fon Maidels (*Arne von Maydell*), kurš pēc Volfa fon Kleista jau 15 gadus pilda mēnešraksta galvenā redaktora pienākumus. Arne fon Maidels uzsvēra, ka mēnešraksts spējis vienot vācbaltiešu sabiedrību, uzrunājot vācbaltiešu ģimenes visā pasaulē, un dažādos politiskajos apstākļos saglabājis objektivitāti, inteliģenci un patiesīgumu. *Baltische Briefe* joprojām atspoguļo aktualitātes Baltijā, un tā uzdevums ir pašai jaunākajai vācbaltiešu paaudzei palīdzēt atklāt Baltiju, kalpojot par tiltu no viņu mītnes zemēm uz viņu senču dzimtenēm Igaunijā un Latvijā.

Politologs Ivars Ijabs, saņemot Cicerona balvu, atklāja, ka viņa pirmā un galvenā darbības joma ir saistīta ar akadēmisko un pētniecisko darbu, kur viņš joprojām jūtas kā mājās. "Arī katram pētnieciskam rakstam labā žurnālā manās acīs ir pavisam cita vērtība nekā kaudzēm publicistikas. Tomēr Cicerona balva, man šķiet, ir pagodinājums par kādu citu darbības jomu. Proti, es esmu cilvēks, kuram reizēm iznāk pavērt durvis un ieskatīties tajā telpā, kuru varētu saukt par "politikas virtuvi". Un tas, neliels, reizēm rada divainas izjūtas. Nav runa par to, ka tur caur dūmiem un garaiņiem redzamais un nojaušamais bieži ir ļoti tāls no tā, ko raksta politoloģijas mācību grāmatas. Par to nebūtu jābrīnās. Jebkura sociālo zinātņu teorija ir nēglābjams vienkāršojums. Tieši tādēļ vismaz kopš laikiem, kad apdzisis marksisma vulkāns, nekādas vienas, vienotas sabiedrības teorijas nemaz nav. Runa ir par kādu dziļāku procesu. Politikas melnā kastē ar cilvēkiem notiek lietas, kuras nebeidz pārsteigt arī pēc daudziem gadiem."

"Ivars Ijabs balvu, manuprāt, sen jau bija pelnījis – viņš ir iemīļots pasniedzējs un pazīstams komentētājs gan radio un televīzijā, gan rakstošajā presē, kur tiešām ar prieku un baudu var lasīt viņa asprātīgās esejas par aktuālajām gan Latvijas, gan pasaules politikas tēmām," videouzrunā balvas laureātiem pau-

No kreisās: **Gatis Krūmiņš, Maija Amoliņa, Ivars Ijabs, Arne fon Maidels, Ojārs Spārišs**
Foto G. Ruško

da Latvijas Universitātes rektors Indriķis Muižnieks. "Viņš ir ļoti labi pratis savienot klasisko zinību jomu ar aktuālo politikas un demokrātijas pētniecību, spējis uzrakstīt gan daudzas akadēmiskas publikācijas, gan grāmatas studentiem, kas plaši tiek pieprasītas un lietotas ikdienas studiju darbā."

Turpinājums – 4.lpp.

Akadēmiķa Jāņa Bārdziņa runa LZA Rudens pilnsapulcē, saņemot LZA Lielo medaļu

Datorzinātņu pasaulē gandrīz mūža garumā

Datorzinātnes, manuprāt, nav vienkārši "vēl viena zinātnes nozare". Tās veido savu pasauli, kas būtiski atšķiras no fiziskās pasaules. Datorzinātņu pasaule raksturojas ar to, ka to veido pats cilvēks. Bet cilvēks uzreiz nevar izdomāt labāko variantu, tādēļ šī pasaule ļoti strauji mainās. Kas vairs atceras pirmās programēšanas valodas – tādas kā ALGOL-60, COBOL, FORTRAN? Kas vairs atceras arī valodu PL/1, kuras izveidē firma IBM pagājušā gadsimta 60. gados ieguldīja milzīgus spēkus un enerģiju? Tas pats attiecas arī uz valodu ADA. Kādēļ uzreiz nevarēja izdomāt objektorientētās programēšanas valodas? Šķiet tāpēc, ka tās prasīja pacelšanos augstākā abstrakcijas līmenī, un laikam tas ir visgrūtākais cilvēka domai, kaut arī būtu pieticis ar telegrammu, sastāvošu no pāris teikumiem. Mans stāsts par datorzinātnēm lielā mērā būs stāsts par Lielo telegrammu meklējumiem.

Starp citu, valodai PL/1 manā un vairāku manu kolēģu zinātniskajā mūžā bija īpaša loma – 70. gados bijušajā Padomju Savienībā mēs uzrakstījām pirmo grāmatu par valodu PL/1, kura piedzīvoja vairākus izdevumus un kļuva par galveno mācību grāmatu gan studentiem, gan praktiķiem vismaz 10 gadu garumā. Mums izdevās precīzi nodēfinēt iedomājamo skaitļojošo mašīnu, sauktu par "PL/1 mašīnu", uz kuras bāzes pietiekoši vienkārši varēja precīzi izskaidrot PL/1 semantiku (valodas oficiālais apraksts aizņēma aptuveni 2000 lappuses un to laiku programmētājam bija grūti saprotams).

Tāču bijušās Padomju Savienības laikos es un mani tuvākie kolēģi pamatā bijām matemātiķi. Mēs strādājām pie divām fundamentālām problēmām. Pirmā – kā pēc programmas teksta automātiski ģenerēt tā saucamo pilno piemēru sistēmu – piemēru kopu, uz kuras programma izpilda katru saņiedzamu komandu vismaz vienu reizi. Vispārīgā gadījumā šī problēma ir algoritmiski neatrisināma. Bet mums izdevās pierādīt, ka praktiski svarīgām programmu klasēm pilno piemēru sistēmas tomēr var algoritmiski uzkonstruēt, pie tam pietiekoši efektīvi. Drīz vien šis virziens nokļuva manu bijušo doktorantu Jāņa Bičevska un Jura Borzova un viņu skolnieku drošajās rokās un es pats pievērsos otrajai fundamentālajai problēmai – kā pēc piemēriem sintezēt vispārīgas likumsakarības.

Mēs ļoti veiksmīgi attīstījām induktīvās sintēzes teoriju – izrēķināmu funkciju sintēzi pēc piemēriem. Lieli nopelni šeit bija manam dārgajam kolēģim Rūsiņam Freivaldam. Mēs kļuvām pasaulē pazīstami, pie mums brauca ārzemju zinātnieki, daudz publicējāmies. Mūsu jaunie kolēģi sekmīgi aizstāvēja disertācijas šajā jomā, arī mūsu akadēmijas ārzemju loceklis Alvis Brāzma. Mums samērā dziļi izdevās izpētīt induktīvās sintēzes teorētiskās iespējas.

Bet palika tomēr neatbildēts jautājums – kā cilvēks to dara. Piemēram, bērni dzimto valodu iemācās tikai no piemēriem, pie tam gramatiski pareizi – neko nezina par gramatikas likumiem. Acīmredzot, Lielā telegramma vēl nebija atnākusi. Bet par to būs mana stāsta beigās.

Pienāca cerību pilnais skaistais Atmosdas laiks. Centāties apkopot Baltijas valstu datorzinātnieku svarīgākos rezultātus, kas iegūti pēdējo 10 – 15 gadu laikā. Tapa grāmata "Baltic Computer

Science", J. Barzdins and D. Bjorner (Eds.), *Lecture Notes in Computer Science*, Vol. 502, Springer-Verlag, 1991. Paldies pasauleslavenajam dāņu datorzinātniekam Dinesam Bjorneram par ideju, atbalstu un skaisto priekšvārdu. Šī grāmata pagājušā gadsimta 90. gados kalpoja par mūsu vizītkarti ceļā uz Rietumu pasauli.

1991. gadā, pateicoties Jānim Gobiņam, uzsākām sistēmu modelēšanas rīka izstrādi Vācijas kompānijas "Siemens-Nixdorf Informationssysteme" vajadzībām. Vēlāk tas pārtapa GRADE projektā, kas turpinājās līdz 2000. gadam, pat nedaudz ilgāk. Rezultātā tika radīts viens no tolaik modernākajiem sistēmu modelēšanas rīkiem pasaulē. Tas ilgus gadus kalpoja par Latvijas "vizītkarti" IT jomā. To lietoja daudzos uzņēmumos un iestādēs Latvijā (Latvijas Banka, SEB banka, Balta, Lattelecom u.c.) un ārzemēs (Boeing, IBM, Beļģijas un Nīderlandes Aizsardzības ministrijas u.c.). Uz GRADE balstījās IT specialitāšu studentu apmācība Latvijas augstskolās.

Kas bija GRADE panākumu pamatā? Pati ideja apsteidza savu laiku par aptuveni 5 gadiem. Rīka izstrādē tika iesaistīti Latvijas labākie programmētāji un projektētāji. Ne mazsvarīgu lomu spēlēja Atmosdas laika gaisotne un izstrādātāju entuziasms. Un, protams, Jāņa Gobiņa padomi un nesavtīgums. Man gribas teikt, ka Latvijas IT industrijas sākumi (tāds bija GRADE projekts) balstījās ne tikai uz zināšanām, bet arī uz augstiem morālajiem kritērijiem, kuru atblāzma ir jūtama vēl šodien.

Katrai lietai ir sākums un beigas. Kas bija GRADE projekta beigu pamatā? Lai cik tas divaini arī neskanētu, manuprāt, galvenais iemesls bija tas, ka problēma, kuru risināja GRADE – sarežģītu sistēmu modelēšana – kļuva pārāk svarīga. "Pamodās" milži – lielās programmatūru kompānijas ar daudzmiljonu kapitālu (IBM, HP, DEC, Microsoft), izveidoja konsorciiju, izstrādāja Vienoto modelēšanas valodu UML un reizē arī attiecīgos modelēšanas rīkus. GRADEi bija grūti sacensties ar "milžiem". Morāle: ja tēma patiešām praktiski svarīga, tā agri vai vēl nokļūst "milžu" lauciņā. Kur mūsu vieta lietišķo pētījumu jomā? Viennozīmīgas atbildes man nav.

Kas šajā laikā vēl notika datorzinātņu pasaulē? Pagājušā gadsimta 90. gados veidojās izpratne par objektorientēto modelēšanu un metamodeļiem (vēl viena Lielā telegramma). Aptuveni 2003. gadā radās jauna programmsistēmu būves paradigma – Modeļu vadītā arhitektūra (MDA). Parādījās jauns jēdziens – modeļu transformācijas, kas, atšķirībā no programēšanas valodām, daudz tiešāk operēja ar priekšmeta apgabala jēdzieniem. Šajā vilcienā mēs vēl paguvām ielekt. Izstrādājām valodu MOLA – vienu no attīstītākajām modeļu transformāciju valodām, tā nodrošināja mūsu atpazītāmību pasaulē, ļāva izcīnīt (kopā ar partneriem) svarīgu ES 6. ietvarprogrammas projektu. Galvenie nopelni šeit bija manam kolēģim Audrim Kalniņam un viņa skolniekiem.

2006. gadā radās pārdoša ideja – "izgriezt" no GRADE ļoti dārgo grafiskās saskarnes komponenti (ar GRADE izstrādātāju spēkiem) un izstrādāt pilnīgi jaunu modelēšanas rīku būves arhitektūru, izmantojot MDA idejas un modeļu transformācijas, pie tam veikt to visu pamatā ar doktorantu spēkiem – sadalot

Akadēmiķis Jānis Bārdziņš

Foto J. Brencis

problēmu vairākos promocijas darbos. Rezultātā tapa GRADE-2 un 4 promocijas darbi. Viena no svarīgākajām GRADE-2 īpašībām – tās iekšējā struktūra uzdots ar metamodeļa palīdzību, to "redz" arī gala lietotājs un var izmantot savās lietojumprogrammās. Pie tam GRADE-2 ir nevis konkrēts rīks, bet rīku būves platforma, ar kuras palīdzību var viegli ģenerēt konkrētus modelēšanas rīkus. Nedaudz žēl, ka šī Lielā telegramma neatnāca GRADE projekta sākumā, varbūt būtu varējuši piedalīties "Milžu cīņā" (kā lai neatceras Hārdija Ledīņa līdzīga nosaukuma dzejoli). Bet varbūt vēl viss nav zaudēts? Lai tas paliek manu jaunāko kolēģu ziņā...

Tāču pēdējos pāris gados datorzinātņu pasaulē sācies kaut kas LIELS – tā ir mašīnāpmaicība balstīta uz dziļajiem neironu tīkliem. Šķiet, lielos vilcienos ir uzminēts tas loģiskais mehānisms, uz kuru balstās cilvēka izziņas process, cilvēka spēja sintezēt vispārīgas likumsakarības pēc piemēriem. Protams, šie pētījumi vēl atrodas sākuma stadijā, bet eksperimentu rezultāti ir vairāk nekā pārsteidzoši. Vairs nav nekādu šaubu, ka, piemēram, bezpilota auto vai kvalitatīvu tulkus ir tikai dažu gadu darbs. Man ir prieks, ka Latvijas datorzinātnieku vidējās un jaunās paaudzes pārstāvji veiksmīgi ielekuši šajā vilcienā, pie tam ne pēdējā vagonā. Par to liecina izcīnītās pirmās vietas pasaules mēroga sacensībās angļu valodas semantikas izziņāšanā, izmantojot dziļos neironu tīklus. Par to liecina izcīnītie ES projekti, par to liecina izcīnītie Google projekti. Mani priecē arī Latvijas IT vadošo kompāniju ieinteresētība šīs jomas attīstībā (beidzot mēs – IT zinātnieki esam vajadzīgi!).

Mani priecē tas, ka IKT nozare līdzās kokmateriālu un pārtikas jomai ir kļuvusi par trešo lielāko eksportētāju. Vai tiešām IKT nozare šajā izšķirošajā brīdī, kad rodas principiāli jaunas IT tehnoloģijas, nav pelnījusi savu Valsts pētījumu programmu? Bet zāle pavasarī laužas cauri arī asfaltam... Nobeidzu savu stāstu ar cerību, ka varbūt pat vēl manas paaudzes laikā Latvija kļūs par IKT lielvalsti un Latvijas IKT nozares eksports pārsniegs to produktu eksportu, kas nāk no mūsu skaistajiem mežiem un laukiem.

Akadēmiķes Baibas Rivžas runa LZA Rudens pilnsapulcē, saņemot LZA Lielo medaļu

Akadēmiķe Baiba Rivža

Foto J. Brencis

Atsaucoties uz Maķedonijas Aleksandra teikto, arī es saku paldies vecākiem par to, ka viņi deva man dzīvību, bet divreiz paldies – maniem skolotājiem Austrai Brīgmanei, Voldemāram Striķim, Benjamiņam Treijam un Oļģertam Krastiņam, kas man iedeva spārnus.

Pirmais apbalvošanai izvirzītais veikums – sociālo zinātņu pārnese Latvijas reģionu attīstībā un sieviešu uzņēmējdarbībā laukos.

Šogad februārī atzīmējām sieviešu mikrokrēdīta grupu izveidošanas 20 gadus. Aizsākās tas, man darba gaitās Zviedrijā satiekot lauku sieviešu grupu mikrokrēdīta kustības projekta vadītāju un "atvedot" šo kustību uz Latviju un visu Baltiju. Kopā ar kolēģi no LLU vispirms veicām sieviešu apmācību un ar zināšanām sniedzām iedrošinājumu, kas sievietēm uzņēmējdarbības sākšanai bija tikpat nepieciešams kā mikrokrēdīta finansējums, sākotnēji 500 latu un tagad jau 1400 eiro. Apmācībai tika noorganizēti pustūkstotis semināru, vasaras skolu. Visbiežāk sestdienās un svētdienās braucu pa Latviju un konsultēju lauku sievietes par iespējām sākt biznesu un no bezdarbniecībs kļūt ekonomiski patstāvīgām.

Tuvojoties viena projekta beigām, meklējām iespējas sākt jaunu projektu, lai nerastos finansējuma pārrāvums un varētu iesākt turpināt. Tā, beidzoties sākotnējam Ziemeļvalstu Ministru padomes finansētajam lauku sieviešu mazās uz-

ņēmējdarbības attīstības projektam, kopā ar Latvijas Lauku sieviešu apvienību iesaistījāmies **Baltijas jūras valstu pārrobežu sadarbības programmas Interreg III/B lauku sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta projektā FEM (Female Entrepreneurs' Meetings in the Baltic Sea Region)**, man esot tā līdzautorei un nacionālajai koordinatorei. Šī projekta ietvaros radījām mentoringa kustību, kuras ietvaros jaunajam uzņēmējam atbalstu sniedz pieredzējis uzņēmējs, resursu centrus un e-komerciju.

Lauku sieviešu uzņēmējdarbība ir augusi un pārveidojusies, bet ir saglabājusies uz mikrokrēdīta bāzes uzsāktās uzņēmējdarbības daudzveidība. Tā ir saistīta ar lauksaimniecisko ražošanu: dārzeni, ogas, putni, zāļu tējas, kazu siers utt., ar dažāda rakstura pakalpojumu sniegšanu: šūšana, pasākumu organizēšana, bērnu pieskatīšana, juridiskās un grāmatvedības konsultācijas u.c., ar amatniecību: adīšana, tamborēšana, kļūdzīņu pišana, keramika, floristika u.c.

Mikrokrēdīta kustības analīze Latvijā apstiprina praktiķu, zinātnieku un augstskolu mācībspēku sadarbības nozīmi inovatīvu ekonomisku darbību veicināšanā. Šodienas apstākļos šādas sadarbības iespējas izvērsas zinātnes un prakses pārneses centros, kādi darbojas augstākajās mācību iestādēs (LLU, LU u.c.).

Valsts pētījumu programmas EKOSOC-LV mērķis ir nodrošināt Latvijas tautsaimniecības transformācijas, gudras izaugsmes, pārvaldības un tiesiskā ietvara procesu un problēmu izpēti un izpratni valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai. Programmas 10 projektu pētījumi sagrupējas 3 pamatblokos – telpiskā attīstība, sabiedrības attīstība, ekonomiskā attīstība – un visu caurvijošajā tiesiskā ietvara projektā. VPP projektu īstenošanā piedalās 9 augstskolas, vairākas citas zinātniskās iestādes, apvienojot divus simtus pieredzējušu un jauno pētnieku. Vienlaikus vadu visu VPP ar projektu "Latvijas lauku un reģionālās attīstības procesu un iespēju izpēti zināšanu ekonomikas kontekstā" telpiskās attīstības projektu blokā.

Analizējot zināšanu ekonomikas attīstības tendences Latvijas lauku telpā pēdējos 6 gados, redzams, ka visos Latvijas reģionos ir audzis zināšanās balstītās uzņēmējdarbības struktūru skaits, pieaudzis segmentā nodarbināto skaits un palielinājies šī tautsaimniecības segmenta īpatsvars. Diemžēl šie tempi ir nepietiekami, lai nodrošinātu Latvijas konkurētspēju gan iekšējā tirgū, gan, vēl jo vairāk, starptautiskajā tirgū.

Izstrādāti četri attīstības scenāriji – katram Latvijas reģionam dots kvantitatīvais vērtējums un rasts piemērotāks sce-

nārijs, vērtēšanā iesaistot ekspertus un balstoties uz profesora Tomasa Sāti radīto Hierarhiju analīzes metodi. Tā Zemgales, Kurzemes un Pierīgas reģioniem tika izvēlēts viedās ekonomikas attīstības scenārijs, Vidzemei – viedās pārvaldes scenārijs, bet Latgalei – viedo iedzīvotāju scenārijs. Scenāriji ir izanalizēti un apspiesti kopā ar uzņēmējiem un pašvaldībām reģionu forūmos gada garumā.

Apkopojot projektos un to rezultātu apspriešanā reģionālajos forūmos tapušos priekšlikumus, tika veidoti Latvijas attīstības scenāriji, ko izvērtēja 7 eksperti, kas pārstāv Latvijas parlamentu, uzņēmējus, pašvaldības, zinātni un kultūru. Ekspertu vērtējumā saskaņā ar Hierarhiju analīzes metodi Latvijas attīstībai piemērotākie ir konkurētspējas un līderības scenāriji. VPP EOSOC-LV pētījumu rezultāti tiek apkopoti monogrāfijā "Simtam pāri. Viedā Latvija".

Otrais apbalvošanai izvirzītais veikums – Latvijas zinātnes un augstākās izglītības telpas pārveide atbilstīgi attīstītās pasaules tendencēm.

Esot **Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājai** (1996–2006), nācās realizēt Lisabonas konvencijas un Boloņas deklarācijas prasības. **Piedaloties Eiropas vienotās augstākās izglītības un zinātnes telpas veidošanā**, Latvijā tika radīta augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēma ar studiju programmu un izglītības iestāžu akreditāciju un kredītpunktu ieviešanu un starptautiskās salīdzināšanas iespējām, profesūras vēlēšanu sistēma, mūžizglītības normatīvie dokumenti, sniedzot iespēju neformālo izglītību novērtēt ar kredītpunktiem un pielīdzināt formālajai izglītībai, tāpat notika augstākās izglītības un zinātnes ciešā integrācija.

Esmu aktīvi līdzdarbojusies LZA attīstībā, vadot Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļu, kā arī Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmiju, abu akadēmiju starpā veicināta cieša sadarbība.

Starptautiskā dimensija. Būdama EASAC eksperte, kopā ar citu valstu kolēģiem izstrādājām Aprites ekonomikas metodoloģiju, kas ir ļoti svarīga Bioekonomikas attīstībai. Esmu Eiropas Lauksaimniecības, Pārtikas un Vides Zinātņu akadēmiju asociācijas eksprezidente un Valdes locekle, kā arī Ziemeļvalstu Lauksaimniecības zinātnieku asociācijas (NJF) Ekonomikas nodaļas vadītāja vietniece un piecu valstu Zinātņu akadēmiju ārzemju locekle (Zviedrija, Itālija, Krievija, Lietuva, Baltkrievija).

Manā vadībā izstrādāti un aizstāvēti 17 promocijas darbi. Esmu vairāk nekā 720 zinātnisko rakstu autore, t.sk. 9 monogrāfiju līdzautore.

Monogrāfijas “Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā” atvēršana

Autoru kolektīvs un Valsts prezidents Raimonds Vējonis

Foto R. Inkēns, Saeimas Administrācija

15. novembrī Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika monogrāfijas “Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā” atvēršanas pasākums.

Ceturtdienā 12. Latvijā pazīstami juristi, vēsturnieki un politologi akadēmiķa Tālava Jundža vadībā fundamentālo un lietišķo pētījumu sadarbības projekta ietvaros izstrādājuši plašu starpdisciplināru pētījumu par Latvijas valstisko nepārtrauktību (kontinuitāti). Šis ir pirmais tik plašs pētījums par Latvijas valstisko nepārtrauktību. Projekta vadītājs un viens no grāmatas autoriem T. Jundzis monogrāfijas ievadā skaidro, ka “neatkarības atjaunošana 1990.–1991. gadā radīja jautājumus, vai atjaunotā Latvija ir tā pati 1918. gadā dibinātā valsts vai tomēr jauna neatkarīga valsts ar atšķirīgu identitāti, kas radusies PSRS sabrukuma rezultātā.” Turpinājumā T. Jundzis norāda, “ja pašā Latvijā ir rasta atbilde uz šo jautājumu, kas arī nostiprināta konstitucionālos aktos, tad partneri starptautiskajās organizācijās dažkārt pauduši šaubas šo vēsturisko notikumu interpretācijā un īpaši – to tiesiskajā izvērtējumā”. Lai šo jautājumu noskaidrotu, autoru kolektīvs analizējis faktus un liecības no tiesību teorijas, politikas zinātnes un vēstures viedokļa un pierādījis 1918. gadā dibinātās Latvijas valsts juridisko turpinātību un nepārtrauktību gan padomju un nacistiskās okupācijas apstākļos, gan arī pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas.

Monogrāfijas teorētiskajā sadaļā argumentēti analizēta gan valsts turpināšanās un nepārtrauktība starptautisko tiesību

teorijā un praksē (*Ph.D.* Ineta Ziemeļe), gan tās piemērojami-baltijas valstu vēstures kontekstā (*Dr.iur.* Jānis Pleps). Grāmatā tāpat plaši analizēta nepārtrauktības doktrīnas nozīme okupācijas rezultātā nodarīto zaudējumu atbildības prasību uzturēšanā pret PSRS tiesību turpinātājvalsti – Krieviju (*Dr. iur.* Edmunds Broks). Latvijas valstiskās nepārtrauktības apliecinājums bija arī samērā plašā bruņotā un nevardarbīgā pretošanās padomju un nacistiskajai okupācijai (*Mg.hist.* Zigmārs Turčinskis; *Dr.habil.sc.pol., Dr. iur.* Tālavs Jundzis). Detalizēti aplūkots tā sauktais Baltijas valstu jautājums (*Dr.habil.hist.* Antonijs Zunda), kā arī argumentēti pamatota Latvijas diplomātiskā dienesta (*Dr.hist.* Ainārs Lerhis) un latviešu trimdas loma (*Mg.hist.* Kristīne Bekere, *Ph.D.* Eduards Bruno Deksnis) valsts neatkarības un nepārtrauktības idejas uzturēšanā okupācijas apstākļos. Monogrāfijas trešajā sadaļā autori pētījuši nepārtrauktības doktrīnas piemērošanu pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, piemēram, 1922. gada Satversmes atjaunošana (*Mg.iur.* Gunārs Kusiņš), Latvijas pilsoņu kopuma atjaunošana (*Dr.iur.* Artūrs Kučs), īpašumu denacionalizācija (*Dr.iur.* Jānis Lazdiņš).

Monogrāfijā aplūkoti jautājumi nav tikai teorētiski, bet tiem joprojām ir praktiska nozīme Latvijas starptautiskajās attiecībās un okupācijas seku pārvarēšanā. Plašais pētījums par nepārtrauktības doktrīnu ir būtisks ne tikai pagātnes, bet arī šodienas un nākotnes kontekstā, lai veidotu un īstenotu valsts

iekšpolitiku un ārpolitiku un skaidrotu to Latvijas un starptautiskajai sabiedrībai.

Monogrāfijas autorus, atbalstītājus un viesus ar grāmatas tapšanu apsveica Latvijas Universitātes rektors Indriķis Muižnieks. Turpinājumā Valsts prezidents Raimonds Vējonis savā uzrunā norādīja, ka katrs jauns pētījums par Latvijas vēsturi stiprina mūsu pašapziņu un mūsu valsti, un uzsvēra, ka monogrāfija “Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā” izgaismo tos cilvēkus, kuri pat tumšākajos brīžos nezaudēja ticību Latvijas neatkarībai. Prezidents pauda pārliecību, ka grāmatā par Latvijas valstisko nepārtrauktību varētu būt labāka dāvāna Latvijas valsts svētkos. Grāmatas veidotājus un klātesošos sveikt bija ieradusies arī Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece. Saeimas priekšsēdētāja savā uzrunā uzsvēra, ka monogrāfija ir nenovērtējams devums Latvijas tautas valstsgribas stiprināšanā, un to faktiski var uzskatīt par mūsu valsts Satversmes papildinājumu. Grāmatas autorus uzrunāja arī viens no tās recenzentiem tiesību doktors Aivars Endziņš, kurš pauda pārliecību, ka ar šo monogrāfiju ir pielikts punkts diskusijām un šaubām par Latvijas valstisko nepārtrauktību.

Pasākuma turpinājumā vairāki grāmatas līdzautori sniedza īsus ziņojumus par nepārtrauktības doktrīnas Latvijas vēstures kontekstā dažādiem aspektiem. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe, kuras pētījumi savulaik lika pamatus valstiskās nepārtrauktības doktrīnas izpratnei, iepazīstināja viesus ar nepārtrauktības doktrīnas teorētiskajiem aspektiem. LU Latvijas vēstures institūta vadošais pētnieks Ainārs Lerhis izgaismoja Latvijas ārlietu dienesta un trimdas nozīmīgo lomu neatkarības idejas uzturēšanā okupācijas gados. LU Juridiskās fakultātes profesors Jānis Lazdiņš analizēja nepārtrauktības doktrīnas īstenošanu pēc neatkarības atgūšanas, savukārt profesors Tālavs Jundzis izvērtēja nepārtrauktības doktrīnas nozīmi Latvijas – Krievijas attiecībās.

Pasākuma nobeigumā klātesošie pauda pārliecību, ka monogrāfija domāta ne tikai nozāres speciālistam, bet ikvienam interesentam, kā arī izteica cerību par monogrāfijas tulkošanu svešvalodās, kas ļautu veicināt izpratni par Latvijas valstisko nepārtrauktību arī starptautiskajā vidē.

Zane Rozīte, LZA BSPC

Autoru kolektīvs nepilnā sastāvā. Pirmajā rindā no kreisās: Jānis Lazdiņš, Antonijs Zunda, Ainārs Lerhis.

Otrajā rindā: Zigmārs Turčinskis, Jānis Pleps, Ineta Ziemeļe, Tālavs Jundzis

Foto T. Grīnbergs, LU

LZA Lielās medaļas laureātu Jāņa Bārzdīņa un Baibas Rivžas pateicības vārdi Inārai un Borisam Tetereviem

Māksla un zinātne ir vārgi augi, ne vienmēr tie prot sevi aizstāvēt. Jūsu atbalsts ir nenovērtējams. Paldies Jums par to.

Taču ne mazāk svarīgi, ka ar savu labestības un dziļās kultūras paraugu Jūs rādīet ceļu, pa kuru mums jāiet. Paldies Jums arī par to.

No kreisās T. Jundzis, J. Bārzdīņš, B. Rivža, J. Stradiņš, O. Spāriņis, I. Tetereva, B. Teterevs, A. Krasņikovs

Foto I. Znotiņš

Latvijas Zinātnieku savienībā

Š. g. 16. novembrī notika Latvijas Zinātnieku savienības valdes sēde.

Darba kārtībā: atbalsts LIZDA iniciatīvai; informācija par Radošo personu un radošo organizāciju likumu; LJZA priekšlikums LZP grantu pieteikšanas kārtībai.

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LIZDA) izsūtījusi vēstules ar aicinājumu atbalstīt ierosinājumu atzīmējamo dienu skaitu kalendārā papildināt ar 5. oktobri – Skolotāju (pedagogu) dienu un 10. oktobri – Pasaules Zinātnes dienu, jo to kopš 2001. gada atzīmē UNESCO dalībvalstīs. LZS valde nolēmj atbalstīt LIZDA iniciatīvu.

Rīta Bebre, kura ir LZS pārstāve Radošo savienību padomē kopš tās izveidošanas, informēja klātesošos par Radošo personu un radošo organizāciju likumu, kas beidzot nonācis finiša taisnē. Kā parasts, neiztika bez sūkstīšanās par to, ka zinātnieki netiek uzskatīti par radošām personām un uz viņiem jaunais likums netiks attiecināts un vai tādā gadījumā drīzāk to vajadzētu dēvēt par Likumu trūcīgo mākslinieku atbalstam, taču tas arī bija skaidrs, ka Kultūras ministrijas finansējumu, kas paredzēts mākslinieku, komponistu, rakstnieku u.c. mākslinieku dvēseļu atbalstam grūtā brīdī, nedrīkst tērēt citai ministrijai (Izglītības un zinātnes ministrijai) pakļauto personu uzturēšanai. Vismaz labi, ka uz šādu īslaicīgu atbalstu var pretendēt literatūrzinātnieki, mākslas zinātnieki, muzikologi, teātra un kino kritiķi. Uz jautājumu, vai vēl pēdējā brīdī vajadzētu pieprasīt likuma nosaukuma maiņu, R. Bebre atbildēja, ka tas tikai uz nenoteiktu laiku atliktu likuma pieņemšanu.

(Šobrīd Radošo personu un radošo organizāciju likums jau ir pieņemts. Red.)

LZS pārstāve Latvijas Zinātnes padomē (LZP) Ināra Bondare informēja par Latvijas Jauno zinātnieku apvienības (LJZA) priekšlikumu Latvijas Zinātnes padomes lietišķo un fundamentālo projektu jeb grantu pieteikšanu veikt divos posmos. Proti, pirmo pieteikšanas termiņu izludināt nākošā gada vidū, bet otro – uz 2019. gada 1. janvāri. Tā kā joprojām nav līdz galam izstrādāti Ministru kabineta noteikumi, tad aptuveni 6 miljoni eiro atbilstoši iepriekšējam ekspertu novērtējumam tiks sadalīti sekojošām nozaru grupām – dabaszinātnes, medicīna, enerģētika un inženierzinātnes, lauksaimniecība, humanitārās zinātnes un sociālās zinātnes. LJZA pārstāvis papildināja, ka pirmajai grupai, kas pieteikumus konkursam iesniedz līdz nākamā gada vidum, projekta izpildes termiņš būs trīs gadi, bet otrajai grupai – saīsināts, divi gadi.

Starp dažādiem jautājumiem tika pārrunāta aktualitāte pievienot Latvijas Zinātnes padomē IZM Studiju un zinātnes administrācijas centram, kas tiek darīts par godu Valsts kancelejas rosinātajai administratīvā aparāta samazināšanai, apvienojot mazskaitlīgās institūcijas, jo LZP administrācijā strādā tikai pieci algoti darbinieki, tādēļ tā ir mazskaitlīga. Izskatās, ka Valsts kancelejai nav ne mazākā priekšstata par LZP uzbūvi un uzdevumiem.

Ja viss notiks kā plānots, nākošā LZS valdes sēde 14. decembrī tiks noturēta izbraukumā – Latvijas Lauksaimniecības universitātē.

Z.K.

IN MEMORIAM

AINA BLINKENA

(05.09.1929. – 22.11.2017)

No mums šķirusies viena no ievērojamākām 20. gadsimta otrās puses valodniecēm akademiķe Aina Blinkena. Aizvadīts ražens zinātnieces, pedagoģes, latviešu valodas popularizētājas un valodas statusa izcīnītājas mūžs.

Aina Blinkena dzimusi Limbažos 1929. gada 5. septembrī. 1953. gadā beigusi Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu un tajā pašā gadā uzsākusī darba gaitas Latvijas Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā – vispirms būdama jaunākā zinātniskā līdzstrādniece, tad, no 1959. gada, – vecākā zinātniskā līdzstrādniece.

1958. gadā aizstāvējusi filoloģijas zinātņu kandidāta disertāciju par tēmu "Jautājuma un pamudinājuma teikumi mūsdienu latviešu literārajā valodā".

No 1970. gada līdz 1989. gadam vadījusi Latvijas Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta Latviešu valodas nodaļu, bet no 1983. līdz 1990. gadam bijusi šā institūta direktora vietniece zinātniskajā darbā.

Jau drīz pēc universitātes absolvēšanas Aina Blinkena sākusī publicēt rakstus par dažādiem latviešu valodas un valodniecības jautājumiem.

Viņa ir vairāku plašu nodaļu autore darbā "Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika" (I d. 1959, II d. – 1962), 1969. gadā izdota viņas monogrāfija "Latviešu interpunkcija",

par ko 1970. gadā viņai tika piešķirts filoloģijas zinātņu doktora grāds.

1986. gadā iznāca otra A. Blinkenas monogrāfija kopdarbībā ar Annu Bergmani – "Latviešu rakstības attīstība".

Aina Blinkena ir arī vairāk nekā 450 zinātnisku un populārzinātnisku rakstu autore, ar priekšlasījumiem uzstājusies daudzās valodas un valodniecības jautājumiem veltītos kongresos un zinātniskajās konferencēs, piedalījies skolu mācību grāmatu sagatavošanā. Viņas vadībā tapa rakstu krājums "Valodas aktualitātes".

No 1976. līdz 1998. gadam A. Blinkena vadījusi LZA Terminoloģijas komisiju. Viņa bijusi Latvijas Universitātes profesore, docējusi galvenokārt LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē. Bijusi arī Latvijas Zinātnes padomes nozares ekspertu komisijas locekle, LPSR ZA korespondētājlocekle, Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenā locekle, bet kopš 1997. gada – valsts emeritētā zinātniece.

Laikā, kad Latvija uzsāka spert pirmos soļus neatkarības virzienā, A. Blinkena kļuva par toreiz vēl LPSR Augstākās padomes prezidija Valsts valodas komisijas faktisko vadītāju, kā arī LPSR Valodu likuma izstrādes komisijas faktisko vadītāju.

Ainas Blinkenas devums latviešu valodai un tās attīstībai ticis novērtēts vairākkārt – 2001. gadā viņa tika apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni (IV šķira), 2006. gadā kļuva par Kārļa Milēnbaha balvas laureāti, 2016. gadā – par Jāņa Endzelina balvas laureāti, bet 2009. gadā saņēma LU balvu par zinātniskās skolas izveidi.

Aina Blinkena bija rosīga un ražīga arī pēdējos savas dzīves gados. 2014. gadā LU Latviešu valodas institūta paspārnē tika izdota viņas darbu izlase "Caur vārdu birzi", bet tikai pirms pāris mēnešiem – 2017. gada septembrī klajā nāca darbu izlase "Caur vārdu birzi II", 2. daļa.

Ainu Blinkenu mēs vienmēr paturēsim prātā ne tikai kā izcilu valodnieci, bet arī kā lielisku organizatori, iedvesmojošu kolēģi, neskaitāmu dziesmu un dzejoļu pratēju un izpildītāju.

Sit tibi terra levis!

Cicerona balvu 2017 pasniegšanas ceremonija

Foto G. Ruško

Turpinājums no 1.lpp.

LU rektors piebilda, ka Cicerons nopietni ietekmējis savu laika politikas procesus, tāpat kā Ivars Jābys noteikti ietekmē mūsdienu demokrātiju Latvijā un politisko partiju darbību.

Indriķis Muižnieks sveica arī otru Cicerona balvas laureātu – kolēģi, Latvijas Universitātes absolventu, tagadējo Vidzemes Augstskolas rektoru Gati Krūmiņu: "Apsveicu arī Gati Krūmiņu par lielo ieguldījumu, īstenojot gana sarežģītu misiju – uzturēt augstu akadēmisku standartu Latvijas reģionālajā augstākās izglītības iestādē, kur tas ir lielāks izaicinājums nekā galvaspilsētā. Gatis Krūmiņš pēta Latvijas ekonomisko attīstību no vēsturiskās retrospekcijas – ir skaidrs, ka tikai saprotot procesu attīstību un vēsturi, varam būt droši, ka spēsim prognozēt arī to nākotni."

"Katrā no mums ir kaut kas no tiem literārajiem tēliem, kurus pazīstam no klasiķiem. Katrā no mums ir kaut kas no Rogožina un kņaza Miškina, no Margaritas un Nastasjas Filipovnas, no Meistara un Volanda. Un katrs no mums meklē ceļus, vārtus un likumus, lai rastu atbildes uz jautājumiem, kas mums ir svarīgi. Un katram no mums ir brīdis, kad esam situācijā, kad kāds zvēriņš kokā ar platu smaidu mums skaidro vienkāršas dzīves patiesības – pirms vaicā ceļu, pa kuru iet, vispirms tiec skaidrībā par to, kur isti tu gribi nokļūt", Gatis Krūmiņš dalījās pārdomās ar auditoriju, turpinot: "Kāpēc šis pārdomas un atziņas šobrīd un šajā vietā? Jo tas, kādā pasaulē mēs dzīvojam šobrīd un kādā dzīvosim nākotnē, vistiešākajā veidā izriet no cilvēku pieņemtajiem, vai arī gluži pretēji – nepieņemtajiem lēmumiem. Pateicoties dažiem desmitiem drosmīgo, kas 1918. gada 18. novembrī uzdrošinājās proklamēt Latvijas valsti, mēs nākošgad svinēsim mūsu valsts simtgadi. Pateicoties šādiem pat drosmīgajiem mēs spējam atjaunot savu neatkarību. Šādus piemērus mēs varam atrast katras nācijas vēsturē. Piemērus, kad cilvēki ir gatavi riskēt un uzņemties atbildību situācijās, kad daudz vienkāršāk un komfortablāk būtu pasēdēt malīnā, vai pabaudīt dzīvi nepiespiestā gaisotnē."

"Man ir ļoti paveicies, jo man ir izdevies sastapt līdzīgi domājošus cilvēkus ar līdzīgām vērtībām un dzīves uzskatiem. Cilvēkus, ar kuriem kopā darīt lietas, kurām es ticu un kas man ir svarīgas. Cilvēkus, kuriem var uzticēties un uz kuriem var paļauties. Es esmu milzīga aisberga redzamā daļiņa, un tieši mūsu zemūdens daļā ir mūsu spēks. Tas ir spēks, kas ļauj īstenot sapņus un iedvesmoties nākotnes darbiem," uzsvēra Gatis Krūmiņš.

Latvijas Televīzijas žurnāliste Maija Amoliņa, saņemot Cicerona balvu, atklāja savu ilggadīgā darba virsotnes un arī šķēršļus, ko bijis jāpārvar, lai taptu augstvērtīgi, izcilas mūzikas personības un nozīmīgus notikumus mūzikas dzīvē spilgti un precīzi raksturojoši sižeti un raidījumi. Miervaldis Mozers, cildinot Maijas Amoliņas profesionalitāti, uzsvēra, ka "maz ir žurnālistu, kas ļauj ieraudzīt pasauli, kādā gribētos dzīvot".

Cicerona balvas ceremonijas režisors un vadītājs Miervaldis Mozers, nosaucot antibalvas Mērfija titula adresātu – elektrības OIK nodevas ieviešanu, to raksturoja kā greizi organizētu un sabiedrībai godīgi neizskaidrotu. No nodevas ieviešajiem piecu gadu laikā tā arī nav sagaidīts skaidrojums, kas ir OIK.

Cicerona/Mērfija balvu kopš 1999. gada pasniedz politiķiem, zinātniekiem, publicistikas un tautsaimniecības praktiķiem par pieņemto lēmumu skaidrojumu sabiedrībai. Laureāti ir bijuši gan ārvalstu lideri, gan izcili Latvijas kultūras un izglītības jomas pārstāvji, žurnālisti, pašvaldību vadītāji. Balvas žūrijas priekšsēdētājs ir Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta priekšsēdētājs Jānis Stradiņš, sadarbības partneri – Rīgas Tehniskā universitāte un Latvijas Universitāte, bet ceremonijas ilggadīgais režisors un vadītājs – Miervaldis Mozers.

Papildu informācija mājaslapā www.cicerons.lv

Ilze Stengrevica,
LZA sabiedrisko attiecību speciāliste

Aizstāvēšana

Rīgas Tehniskās universitātes Mehānikas nozares promocijas padome P-03 nolēma **pārcelt 2017. gada 7. decembrī** plānoto **PĀVELA AKIŠINA**

promocijas darbu "**Progresīvo pultrūzijas procesu izstrāde**" aizstāvēšanas sēdē. Promocijas darba **aizstāvēšana notiks** Rīgas Tehniskās universitātes padomes atklātajā sēdē **2017. gada 19. decembrī**, plkst. 12.00, Rīgā, Kaļķu ielā 1, 119. telpā.

Recenzenti: *Dr.sc.ing.* Iļģis Tipāns (RTU); *Dr.habil.sc.ing.* Lotars Krollš (Lothar Kroll, Kemnicas Tehniskā universitāte, Vācija); *Dr. Ferans Marti (Ferran Marti)*, Aimplas Plastmasas tehnoloģiju centrs, Spānija); *Dr.habil.sc.ing.* Vladimirs Kasjanovs (Rīgas Stradiņa universitāte).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē <http://www.rtu.lv> (Zinātne / Doktora studijas / Promocija / Promocijas darbi).

.

Tiek **atcelta 2017. gada 7. decembrī** plkst. 16.00 Latvijas Kultūras akadēmijā Ludzas ielā 24, Rīgā izsludinātā Latvijas Kultūras akadēmijas Promocijas padomes atklātā sēdē **VALDAS ČAKŠAS** promocijas darba (monogrāfijas) "Tautas konservatorijas Latgales kultūrvide (1923 – 1941)" aizstāvēšanai.

.

2017. gada 15. decembrī plkst. 13.00 Rīgas Tehniskās universitātes Materiālzinātnes nozares promocijas padomes P-18 atklātajā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3, 272. telpā

GATIS MOZOLEVSKIS

aizstāvēs promocijas darbu "**Dielectric Breakdown of High Voltage Liquid Crystal Displays**" inženierzinātņu doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.habil.sc.ing.* Jānis Grabis (RTU, Neorganiskās ķīmijas institūts); *Dr.habil.phys.* Donats Millers (Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts); *Dr.habil.phys.* Steponas Ašmonts (*Steponas Ašmontas*, Viļņas fizikālo zinātņu un tehnoloģiju centrs, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē <http://www.rtu.lv> (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

.

2017.gada 15.decembrī plkst. 15.00 Rīgas Tehniskās universitātes Materiālzinātnes nozares promocijas padomes P-18 atklātajā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3, 272. telpā

LĪGA GRASE

aizstāvēs promocijas darbu "**Fāžu pārejas SnxSy plānajās kārtiņās un to īpašības**" inženierzinātņu doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.habil.phys.* Baiba Bērziņa (Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts), *Dr.phys.* Edmunds Tamiņš (Daugavpils Universitāte), *Dr.habil.phys.* Steponas Ašmonts (*Steponas Ašmontas*, Viļņas fizikālo zinātņu un tehnoloģiju centrs, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē <http://www.rtu.lv> (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

.

2017. gada 20. decembrī plkst. 12.00 Daugavpils Universi-

tātes Sociālo zinātņu fakultātes 320. telpā Daugavpīlī, Parādes ielā 1 notiks DU Ekonomikas nozares promocijas padomes sēde, kurā promocijas darbu ekonomikas doktora (*Dr.oec.*) zinātniskā grāda iegūšanai apakšnozārē reģionālā ekonomika aizstāvēs

ALĪNA OHOTINA.

Promocijas darba tēma "**Investīciju klimats Latvijā, Lietuvā, Baltkrievijā pierobežas reģionos**".

Recenzenti: *Dr.habil.oec.* Baiba Rivža (LLU), *Dr.oec.* Elita Jermolajeva (LLU), *Dr.oec.* Manuela Tvaronavičiene (Lietuvas Aizsardzības ministrijas Lietuvas ģenerāļa Jona Žemaiša militārās akadēmijas, Viļņas Ģedimīna tehniskā universitāte).

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu iespējams iepazīties DU Socioloģijas un ekonomikas katedrā, Daugavpīlī, Parādes ielā 1-331, DU bibliotēkā Parādes ielā 1 un DU mājaslapā www.du.lv.

.

2017. gada 29. decembrī plkst. 13.00 Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē, Jelgavas ielā 1, 702. telpā Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas promocijas padomes atklātā sēdē

OLGA RITENBERGA

aizstāvēs promocijas darbu "**Ģeotelpisko un temporālo putekšņu sezonas izmaiņu prognozēšana Eiropā ar statistisko un deterministisko modeļiem**" ģeogrāfijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai ģeogrāfijas nozarē dabas ģeogrāfijas apakšnozārē

Recenzenti: *Dr.geogr.* Agrita Briede (Latvijas Universitāte), *Dr.phys.* Jānis Kleperis (Cietvielu Fizikas institūts), *PhD.* Lukašs Groulings (*Lukasz Grewling*, Ādama Mickeviča Universitāte, Poznaņa, Polija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā (Raiņa bulv. 19, 2. stāvs, 203. telpa) divas nedēļas pirms aizstāvēšanas.

.

2018. gada 11. janvārī, plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas nozares promocijas padomes P-01 atklātajā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3, 272. telpā

JEKATERĪNA IVANOVA

aizstāvēs promocijas darbu "**Ogļskābes anhidrāžu un tio-redoksreduktāzes inhibitoru kā potenciālo pretvēža savienojumu sintēze**" ķīmijas doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. chem.* Māris Turks (Rīgas Tehniskā universitāte); *Dr. habil. chem.* Raimonds Valters (Latvijas Zinātņu akadēmija); *Dr. chem.* Aiva Plotniece (Latvijas Organiskās sintēzes institūts).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīga, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē <http://www.rtu.lv> (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

.

Latvijas Kultūras akadēmijas Promocijas padomes 2017. gada 29. jūnijā sēdē **ZELTĪTEI BARŠEVSKAI** tika piešķirts doktora zinātniskais grāds (*Dr.art.*). Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – 0, nederīgi biļeteni – 0.

.

Latvijas Universitātes Pedagoģijas zinātņu nozares promocijas padome 2017. gada 23. novembra sēdē **ARNIM BANKOVIČAM** tika piešķirts pedagoģijas doktora (*Dr. paed.*) zinātniskais grāds augstskolas pedagoģijas apakšnozārē. Balsošanas rezultāti: par – 10, pret – 0; nederīgi biļeteni – 0.

Redaktore Ilze Boldāne–Zeļenkova
"Zinātnes Vēstnesis"
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Zinātnieku savienība.

"Science Bulletin". Latvian Academy of Sciences, Latvian Council of Science, Association of Latvian Scientists.
"Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padome:
akadēmiķis Tālavš Jundzīš (vadītājs), akadēmiķi Raita Karnīte, Baiba Rivža, Andris Ozols, Pēteris Trapencieris, *Dr. chem.* Alma Edžiņa un LZA sabiedrisko attiecību speciāliste Ilze Stengrevica.

Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.
Tālr. 67212706, 67225361, 26593299, fakss 67821153.
E pasts: zinatnes.vestnesis@lza.lv
<http://www.lza.lv>
Indekss 77165.
Iespiests: SIA Zemgus LB